

HSS-003

บทบาทของเพลงโคราชกับการธำรงวัฒนธรรมของชาวโคราชในปัจจุบัน The Role of Korat Folk Songs in Preserving Cultural Identity in Contemporary Korat

พลอยชมพู พรโคกสูง*

Ploychompoo Phonkhoksung*

คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Faculty of Liberal Arts, Southeast Asian Studies Program, Thammasat University

*Corresponding author's e-mail: ploychompoo.kf@gmail.com

บทคัดย่อ

เพลงโคราชถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า และเป็นหัวใจสำคัญของการธำรงอัตลักษณ์ ความเป็นโคราช ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทั้งในระดับท้องถิ่นและสากล งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของเพลงโคราชในการธำรงวัฒนธรรมของชาวโคราชในปัจจุบัน โดยอิงแนวคิดเรื่องการธำรงอัตลักษณ์และแนวคิดโลกาภิวัตน์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยวิเคราะห์ข้อมูลจาก เอกสารควบคู่กับการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผ่านการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับประชาชนในจังหวัด นครราชสีมาจำนวน 12 คน เพื่อสำรวจทัศนคติและมุมมองของคนแต่ละช่วงอายุที่มีต่อ “ความเป็นโคราช” รวมถึงสัมภาษณ์หมอลำเพลงโคราชผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งมีความรู้เฉพาะด้านทั้งด้านเทคนิคการขับร้อง และความหมายของเนื้อเพลง ข้อมูลจากหมอลำเพลงเหล่านี้ช่วยให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของเพลงโคราช เช่น การผสมผสานดนตรีสากล การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดง ตลอดจนปัญหาและแนวโน้มในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์นักวิชาการหรือคณาจารย์ที่มีความรู้ด้านเพลงโคราชจำนวน 1 คน ซึ่งให้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและมีน้ำหนักทางวิชาการ รวมถึงการสังเกตการณ์ภาคสนาม ณ วัดศาลาลอยและลาน อนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญที่มีการขับร้องเพลงโคราชอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษาพบว่าเพลงโคราชมีบทบาทสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์ความเป็นโคราชในหลายมิติ ได้แก่ การรักษาเอกลักษณ์ของภาษา การถ่ายทอดความเชื่อและค่านิยมของชุมชน ตลอดจนการปรับตัวให้สอดคล้องกับยุคสมัย เช่น การพัฒนา “เพลงโคราชซิ่ง” เพื่อเข้าถึงผู้ฟังรุ่นใหม่ และการนำเสนอผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล สะท้อนให้เห็นว่าเพลงโคราช ยังคงมีศักยภาพในการเป็นสื่อกลางทางวัฒนธรรมที่ไม่เพียงแต่สืบสานรากเหง้าเท่านั้น เพราะแม้จะเผชิญกับ แรงกดดันจากโลกาภิวัตน์ เพลงโคราชยังคงสามารถธำรงอัตลักษณ์ของ ชาวโคราชได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: เพลงโคราช, ความเป็นโคราช, การธำรงอัตลักษณ์, อัตลักษณ์โคราช

ABSTRACT

Korat songs or *Phleng Korat* are regarded as a valuable cultural heritage and a vital medium for preserving the identity of the people of Nakhon Ratchasima—especially in the face of globalization, which continuously influences local and global ways of life and cultural expressions. This research aims to explore the role of *Phleng Korat* in sustaining local culture in the present day. The study is grounded in the theoretical frameworks of identity preservation and globalization. The method used in this study was qualitative research using documents, field data collection, and semi-structured interviews—which were conducted with 12 residents of Nakhon Ratchasima from different age groups—to investigate their attitudes and perspectives toward the notion of “Koratness.” In addition, five expert *Mor Phleng Korat* (Korat folk singers) were interviewed, providing in-depth insights into singing techniques, lyrical meanings, and the evolution of *Phleng Korat*—such as the incorporation of Western musical elements, changes in performance formats, and contemporary challenges and trends. Furthermore, one academic specializing in *Phleng Korat* was interviewed to provide scholarly perspectives and analytical depth. Moreover, the researcher conducted participant observation at Sala Loi Temple and the Thao Suranari Monument—both significant cultural sites where *Phleng Korat* is regularly performed. The findings reveal that *Phleng Korat* is essential in preserving cultural identity in several key areas: maintaining linguistic uniqueness, transmitting community values and beliefs, and adapting for long-term sustainability. The development of *the Korat song*—a contemporary form of *Phleng Korat*—is designed to appeal to younger audiences and digital dissemination through online platforms. These findings demonstrate that *Phleng Korat* remains a potent cultural medium, not only in preserving cultural roots but also in dynamically negotiating with the pressures of globalization. Despite external influences, *Phleng Korat* continues to serve as a sustainable vessel for expressing and maintaining the cultural identity of the *Korat* people.

Keywords: Phleng Korat, Korat Identity, Korat Culture, Korat Cultural Identity,
Intangible Cultural Heritage

บทนำ

ในบริบทของสังคมร่วมสมัยที่โลกาภิวัตน์ส่งผลต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างรวดเร็ว ศิลปะพื้นบ้านจำนวนมากต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและแรงกดดันจากกระแสโลกาภิวัตน์ “เพลงโคราช” ในฐานะศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานของชาวนครราชสีมา จึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยเฉพาะในด้านภาษา ความเชื่อ พิธีกรรม และความผูกพันต่อชุมชน ซึ่งถ่ายทอดเรื่องราวผ่านภาษาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ที่เกิดจากการผสมผสานของภาษาไทยกลาง ภาษาอีสาน และภาษาเขมร (ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา, 2567) เพลงโคราชยังคงปรากฏอยู่ในหลากหลายบริบท ไม่ว่าจะเป็นงานบุญ งานพิธีกรรม หรือแม้กระทั่งการเผยแพร่ผ่านสื่อดิจิทัลในรูปแบบ “เพลงโคราชชิง” ที่ดึงดูดใจคนรุ่นใหม่อย่างได้ผล (วันวิสาข์ โปทอง, 2563) จากมุมมองนี้ จึงเห็นได้ว่าบทบาทของเพลงโคราชได้ขยายตัวจากการเป็นเพียงศิลปะการแสดงพื้นบ้าน สู่การเป็นกลไกในการธำรงอัตลักษณ์ของชาวโคราชในยุคที่วัฒนธรรมดั้งเดิมกำลังเผชิญความท้าทายจากโลกาภิวัตน์อย่างเข้มข้น

การศึกษาบทบาทของเพลงโคราชในยุคโลกาภิวัตน์จำเป็นต้องอาศัยกรอบแนวคิดที่สามารถอธิบายการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมภายใต้บริบททางสังคมที่ซับซ้อน แนวคิดเรื่อง “อัตลักษณ์” (Identity) และ “โลกาภิวัตน์” (Globalization) จึงเป็นกรอบสำคัญในการวิเคราะห์การธำรงและการปรับตัวของวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่โคราชที่มีรากวัฒนธรรมจากหลากหลายชาติพันธุ์ และต้องเผชิญแรงปะทะจากวัฒนธรรมสากล

ด้านแนวคิดการธำรงอัตลักษณ์ คำว่า “อัตลักษณ์” มีรากมาจากคำว่า Identitas ในภาษาละติน หมายถึง “ความเหมือนกัน” (The Same) ซึ่งต่อมาถูกพัฒนาโดยสำนักปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) เช่น George Herbert Mead ผู้เสนอว่า “ตัวตน” (The Self) ของมนุษย์เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นผ่านภาษาและสัญลักษณ์ (ณัฐพงศ์ จิตนิริรัตน์, 2548) ขณะที่ สจ๊วต ฮอลล์ (Stuart Hall) มองว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมิใช่สิ่งคงที่ แต่เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงผ่านการมีปฏิสัมพันธ์และการต่อรองกับวัฒนธรรมอื่น (สมเกียรติ ตั้งนโม, 2550) ฮอลล์ยังเสนอว่าอัตลักษณ์ก่อตัวผ่านการมีส่วนร่วมและการเล่าเรื่อง (narrative) ซึ่งเชื่อมโยงกับความทรงจำและประวัติศาสตร์ของชุมชน ในกรณีของอัตลักษณ์ท้องถิ่น เช่น “ความเป็นโคราช” ได้สะท้อนผ่านภาษา วิถีชีวิต และพิธีกรรมที่หลอมรวมจากชาติพันธุ์ไทย ลาว เขมร มอญ และกวย (สถาบันศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครราชสีมา, 2541) ขณะที่ Charles F. Keyes อธิบายว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มิได้ตายตัว หากแปรเปลี่ยนตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยเฉพาะเมื่อวัฒนธรรมพื้นบ้านต้องเผชิญอิทธิพลจากภายนอก (ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2550)

ด้านแนวคิด “โลกาภิวัตน์” Giddens (2013) ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของเหตุการณ์ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลกที่ส่งผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างฉับพลัน ซึ่งสะท้อนผ่านการแพร่หลายของเพลงโคราชบนแพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น YouTube, Facebook และ TikTok ที่ทำให้ผู้ฟังนอกพื้นที่สามารถเข้าถึงและรับรู้ชุดข้อมูลได้กว้างขวางขึ้น (สเตเกอร์, 2562) ข้อมูลจากตรัยรัตน์ ปลื้มปิติชัยกุล (2566) ยังพบว่าพฤติกรรมการรับรู้สื่อ

ดิจิทัลของผู้คนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมกับเนื้อหาออนไลน์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการธำรงคุณค่าทางวัฒนธรรมของเพลงโคราชในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะในด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ และการมีส่วนร่วมกับเนื้อหาออนไลน์ ดังนั้น การเผยแพร่เพลงโคราชในยุคดิจิทัลจึงจำเป็นต้องออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับพฤติกรรม การรับรู้ของผู้บริโภค เพื่อให้สามารถธำรงคุณค่าทางวัฒนธรรมและสร้างการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Robertson (1995) เสนอแนวคิด “glocalization” หรือการผสมผสานวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวัฒนธรรมโลก เกิดเป็นวัฒนธรรมลูกผสม เช่น “เพลงโคราชซิง” ที่ใช้เครื่องดนตรีสากลและเนื้อหาร่วมสมัย แต่ไม่ละทิ้งภาษาท้องถิ่นที่เป็นหัวใจของเพลง (วันวิสาข์ โปทอง, 2563) ซึ่งสะท้อนการต่อรองเชิงวัฒนธรรมเพื่อความอยู่รอดและความร่วมสมัย ดังนั้นการใช้กรอบแนวคิดอัตลักษณ์และโลกาภิวัตน์จึงมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจบทบาทของเพลงโคราชทั้งในแง่การธำรงความเป็นโคราชและการปรับตัวต่อกระแสวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดนิ่ง

จากแนวคิดทฤษฎีและปรากฏการณ์ทางสังคมข้างต้น นำไปสู่ความสนใจในการศึกษาบทบาทของเพลงโคราชในการธำรงอัตลักษณ์ความเป็นโคราชในยุคปัจจุบัน ภายใต้กรอบแนวคิดอัตลักษณ์และโลกาภิวัตน์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการเก็บข้อมูลภาคสนามจากสถานที่สำคัญ เช่น วัดศาลาลอย ลานอนุสาวรีย์ ท้าวสุรนารี และแพลตฟอร์มดิจิทัล รวมถึงการสัมภาษณ์เชิงลึกกับหมอลำเพลง นักวิชาการ และประชาชนในจังหวัดที่เกี่ยวข้อง การศึกษานี้คาดว่าจะอธิบายกลไกการธำรงอัตลักษณ์ผ่านเพลงโคราชที่ปรับตัวอย่างยืดหยุ่น เช่น การพัฒนา “เพลงโคราชซิง” ที่ยังคงรากวัฒนธรรมไว้ควบคู่กับการตอบสนองรสนิยมร่วมสมัย ตลอดจนสามารถเสนอแนวทางส่งเสริมในเชิงนโยบายและการศึกษา เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ได้ท่ามกลาง ความเปลี่ยนแปลงของสังคมร่วมสมัย

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่ายังขาดการศึกษาที่เจาะลึกถึงบทบาทของเพลงโคราชในมิติการธำรงอัตลักษณ์ หรือการสะท้อน “ความเป็นโคราช” ในบริบทใหม่ งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาประเด็นดังกล่าวอย่างครอบคลุม โดยเพิ่มเติมจากการศึกษาริบทั้งเดิม เช่น การแสดงในพื้นที่เฉพาะอย่าง วัดศาลาลอย และลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ไปสู่การวิเคราะห์บทบาทของเพลงโคราชบนแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งเป็นมิติใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ เช่น ยูทูบ (YouTube) เฟซบุ๊ก (Facebook) และติ๊กต็อก (TikTok) ซึ่งเป็นพื้นที่ในการเปิดโอกาสให้เพลงโคราชเผยแพร่สู่ผู้ชมในวงกว้างทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับสากล เป็นการสร้างช่องทางใหม่ในการส่งเสริมวัฒนธรรมผ่านสื่อออนไลน์ที่มีความแพร่หลายและเข้าถึงได้ง่าย การขยายขอบเขตการศึกษาในลักษณะนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่โลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในทุกมิติของสังคม โดยทำการวิเคราะห์ทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบการแสดง และวิธีการสื่อสารกับผู้ชม เพื่อรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นของเพลงโคราชเอาไว้ ขณะเดียวกันก็ตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้ชมใหม่ ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งทำให้เพลงโคราชยังคงมีบทบาทในการเป็นสื่อสะท้อนและธำรงความเป็นโคราชในบริบทสังคมปัจจุบัน

ทั้งนี้ งานศึกษาดังกล่าวมิได้มีเป้าหมายเพียงเพื่ออนุรักษ์เพลงพื้นบ้านในเชิงศิลปะเท่านั้น หากยังต้องการสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้ การสืบทอด และการปรับเปลี่ยนของวัฒนธรรมในสังคมร่วมสมัยที่มีความซับซ้อน งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาโยบายทางวัฒนธรรม การศึกษา และการสร้างพื้นที่วัฒนธรรมในท้องถิ่น เพื่อธำรงอัตลักษณ์ของชุมชนท่ามกลางโลกยุคใหม่อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทของเพลงโคราชในการธำรงวัฒนธรรมของชาวโคราชในปัจจุบัน

สมมติฐานการวิจัย

บทบาทของเพลงโคราชในการธำรงอัตลักษณ์ความเป็นโคราช ปรากฏให้เห็นชัดเจนในช่วงของการท่องเที่ยวท้องถิ่น โดยเพลงโคราชทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสะท้อนค่านิยม ประเพณี และวิถีชีวิตของชาวโคราชในยุคโลกาภิวัตน์

กรอบแนวคิดการวิจัย

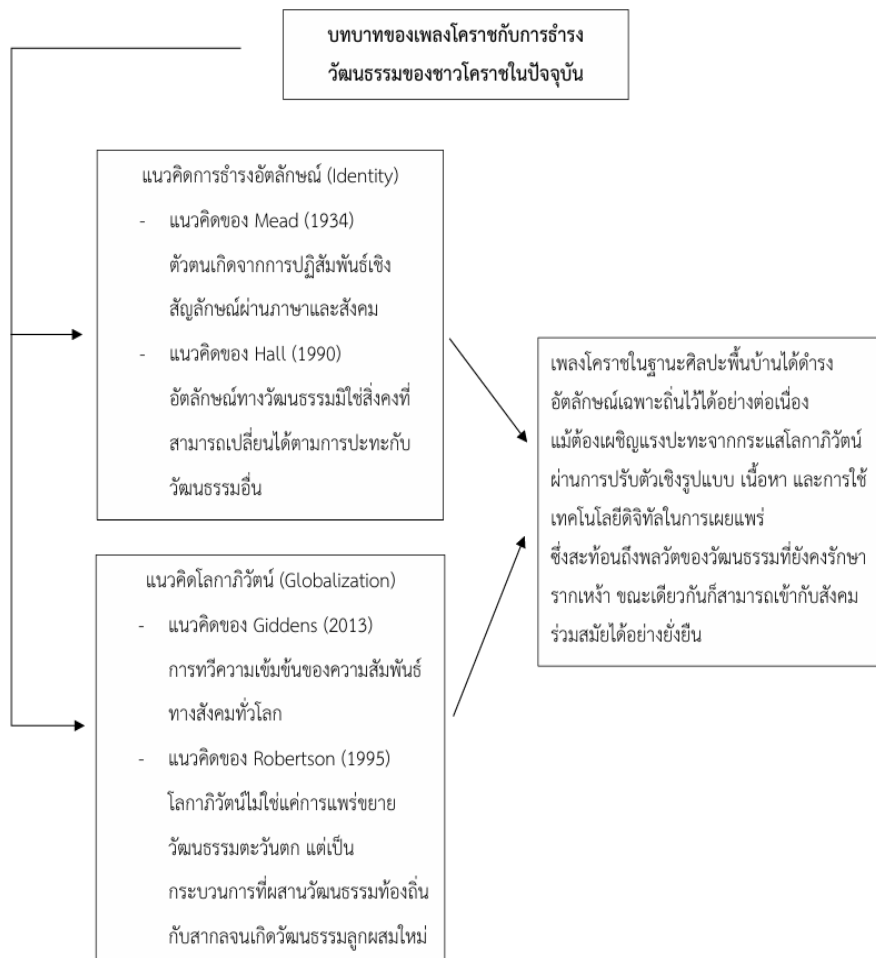
ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และอภิปรายผลโดยใช้กรอบแนวคิดเรื่องการธำรงอัตลักษณ์และโลกาภิวัตน์ เพื่ออธิบายบทบาทของเพลงโคราชในการธำรงวัฒนธรรมของชาวโคราชในบริบทสังคมร่วมสมัย โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและผลกระทบของโลกาภิวัตน์ ร่วมกับข้อมูลภาคสนามจากการสังเกตการณ์การแสดง ณ วัดศาลาลอยและลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี ตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึก หมอเพลงโคราช นักวิชาการ และประชาชนในจังหวัด เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์บทบาทของเพลงโคราชในการธำรงอัตลักษณ์และการปรับตัวภายใต้พลวัตของสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์

ในส่วนของแนวคิดการธำรงอัตลักษณ์ (Identity) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Mead (1934) ซึ่งเสนอว่า “ตัวตน” (The Self) เกิดจากการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ผ่านภาษาและสังคม รวมถึงแนวคิดของ Hall (1990) ที่มองว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมิใช่สิ่งคงที่ หากแต่เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงได้ตามการปะทะสังสรรค์กับวัฒนธรรมอื่น แนวคิดนี้ช่วยอธิบายว่าความเป็นโคราชไม่ได้ถูกกำหนดตายตัว แต่เกิดขึ้นจากการสืบทอด การเล่าเรื่อง และการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง อัตลักษณ์ความเป็นโคราชจึงสะท้อนผ่านภาษา วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม และพิธีกรรมท้องถิ่นที่หลอมรวมจากหลากหลายชาติพันธุ์ เช่น ไทย ลาว เขมร มอญ และกวย (สถาบันศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2541)

สำหรับแนวคิดโลกาภิวัตน์ (Globalization) ผู้วิจัยอ้างอิงแนวคิดของ Giddens (1990) ที่อธิบายว่าโลกาภิวัตน์คือการทวีความเข้มข้นของความสัมพันธ์ทางสังคมทั่วโลกซึ่งส่งผลให้เหตุการณ์ในท้องถิ่นได้รับอิทธิพลจากเหตุการณ์ในระดับโลก และแนวคิดของ Robertson (1995) ที่เสนอว่าโลกาภิวัตน์มิใช่เพียงการแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตก แต่ยังเป็นกระบวนการ glocalization ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นและ

วัฒนธรรมสากลสามารถผสมผสานและก่อรูปวัฒนธรรมลูกผสมใหม่ได้ เช่น การพัฒนา “เพลงโคราชซึ่ง” ที่ผสานเครื่องดนตรีสากลเข้ากับภาษาท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ของโคราช (วันวิสาข์ โปทอง, 2563)

การใช้กรอบแนวคิดทั้งสองแนวนี้ทำให้สามารถอธิบายได้ว่า เพลงโคราชในฐานะศิลปะพื้นบ้านได้ดำรงอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นไว้ได้อย่างต่อเนื่อง แม้ต้องเผชิญแรงปะทะจากกระแสโลกาภิวัตน์ ผ่านการปรับตัวเชิงรูปแบบ เนื้อหา และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเผยแพร่ ซึ่งสะท้อนถึงพลวัตของวัฒนธรรมที่ยังคงรักษารากเหง้า ขณะเดียวกันก็สามารถเข้ากับสังคมร่วมสมัยได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยแบ่งวิธีการในการดำเนินการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนอันประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 คือ การศึกษาจากเอกสาร (Documentary research)

ซึ่งเป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเพลงโคราช เนื่องจากเนื้อเพลงจะมีข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับภาษาท้องถิ่น รวมถึงคำศัพท์ คำพัง และแนวคิดที่เป็นเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น และศึกษากรอบแนวคิดทฤษฎีผ่านเอกสารที่เกี่ยวข้องสองประเภท คือ

- 1) เอกสารขั้นต้น (Primary sources) เช่น บทประพันธ์เพลงโคราช หรือเอกสารบันทึกที่เกี่ยวข้อง
- 2) เอกสารชั้นรอง (Secondary sources) เช่น งานวิจัย บทความวิชาการ และหนังสือที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 2 คือ การศึกษาภาคสนาม (Field Study Research)

ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่

กลุ่มหมอลำเพลงโคราช จำนวน 5 ท่าน จาก 3 พื้นที่ ได้แก่ สมาคมเพลงโคราช ลานย่าโม และวัดศาลาลอย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกด้านอนุรักษ์ ขนบการแสดง การปรับตัวด้านพาณิชย์ และมุมมองของหมอลำเพลงทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่

กลุ่มนักวิชาการหรือคณาจารย์ จำนวน 1 ท่าน ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเพลงโคราช เพื่อให้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือในเชิงวิชาการ

กลุ่มประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 12 ท่าน แบ่งตามช่วงวัย ได้แก่ วัยรุ่น วัยทำงาน และผู้สูงอายุ เพื่อสะท้อนทัศนคติ ความรู้สึก และการรับรู้ต่ออัตลักษณ์ความเป็นโคราชในแต่ละช่วงอายุ

ส่วนที่ 3 คือ การสังเกตการณ์ (Observation)

ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) ณ วัดศาลาลอยและลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี แบ่งการสังเกตออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

การสังเกตการณ์เบื้องต้น เพื่อศึกษาขนบการแสดง เนื้อหาเพลง การใช้ภาษา ทำนอง เครื่องดนตรี และการเปลี่ยนแปลงทางศิลปะ

การสังเกตการณ์เฉพาะเจาะจง มุ่งวิเคราะห์การตอบสนองของผู้ชม การมีส่วนร่วม ความหลากหลายของกลุ่มผู้ฟัง และการรับรู้ต่อเพลงโคราช เพื่อประเมินบทบาทและอิทธิพลของเพลงโคราชในยุคโลกาภิวัตน์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ประกอบด้วยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการ เว็บไซต์ทางการ และการสัมภาษณ์ภาคสนาม รวมถึงการสังเกตการณ์จริงจากการแสดงเพลงโคราชในสถานที่ต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นศึกษาการอ้างและการปรับตัวของอัตลักษณ์ความเป็นโคราชผ่านบทเพลงและบริบทการแสดง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงบรรยาย โดยจัดเรียงข้อมูลตามจุดมุ่งหมายการวิจัย และเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมของเพลงโคราช

การวิเคราะห์เชิงทฤษฎี นำข้อมูลที่ได้มาเชื่อมโยงกับแนวคิดทางวิชาการ เพื่ออธิบายบทบาทของเพลงโคราชในการดำรงวัฒนธรรมท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ โดยใช้กระบวนการทางวิชาการ เช่น การตั้งคำถาม การรวบรวม วิเคราะห์ ตีความ และสรุปข้อมูล เพื่อเข้าใจพัฒนาการและความเป็นมาของเพลงโคราชอย่างเป็นระบบ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการดำเนินการศึกษา 3 ส่วน ได้แก่ การศึกษาจากเอกสาร การศึกษาภาคสนาม และการสังเกตการณ์ ผลการวิจัยจากแต่ละส่วนสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารทั้งในรูปของเอกสารชั้นต้น เช่น เนื้อเพลงโคราชต้นฉบับ และเอกสารชั้นรอง เช่น งานวิจัยและบทความวิชาการ พบว่าเพลงโคราชมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชาวโคราชอย่างเด่นชัด ทั้งในด้าน ภาษาโคราช, ฉันทลักษณ์ของคำร้อง, การเล่าเรื่องพื้นบ้าน, และ บริบททางวัฒนธรรมอันเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและคติชนวิทยา

ภาษาที่ใช้ในเพลงโคราชมีลักษณะเฉพาะ เช่น การใช้ภาษาถิ่นอย่างภาษาโคราช ซึ่งสะท้อนความเป็น “โคราช” ที่แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นอื่น รวมไปถึงการใช้เทคนิคการเล่นคำพ้องเสียง คำซ้ำ การยืดเสียง และการเล่นสัมผัสใน อีกทั้งยังพบว่าเพลงโคราชมีเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับ ความเชื่อเรื่องยาโม, ประเพณีไหว้ครู, และการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น จากรุ่นสู่รุ่น เอกสารวิชาการที่ศึกษาเพิ่มเติมยังช่วยเสริมแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นในบริบทโลกาภิวัตน์ โดยใช้แนวคิดของ Stuart Hall และ Anthony Giddens มาอธิบายว่าอัตลักษณ์นั้นไม่หยุดนิ่ง หากแต่มีการปรับเปลี่ยนและต่อรองกับกระแสสมัยใหม่

2. ผลจากการศึกษาภาคสนาม (Field Study Research)

การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ได้แก่ หมอเพลงโคราช นักวิชาการ และประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา สะท้อนให้เห็นบทบาทของเพลงโคราชในการดำรงวัฒนธรรมท้องถิ่นในหลากหลายมิติ ดังนี้

2.1 กลุ่มหมอเพลงโคราช: ผลการสัมภาษณ์หมอเพลงโคราชจำนวน 5 ท่าน จากพื้นที่สมาคมเพลงโคราช ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี และวัดศาลาลอย สะท้อนให้เห็นถึงมิติทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ การอนุรักษ์ ขนบการแสดง การปรับตัวเชิงพาณิชย์ และมุมมองระหว่างรุ่น

ในด้านการอนุรักษ์ หมอเพลงโคราชที่ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีบทบาทอย่างสำคัญในการธำรงและถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับเพลงโคราชในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งในเชิงรูปแบบการแสดง

เนื้อหา และความเชื่อที่เกี่ยวข้อง หมอเพลงรุ่นอาวุโส เช่น นายบุญสม สังข์สุข และนางอรุณรักษ์ ศรีบัว ยังคงรักษาทำนอง คำร้อง และลำดับขั้นตอนของเพลงโคราชแบบดั้งเดิมไว้อย่างเคร่งครัด โดยเน้นย้ำว่า เพลงโคราชไม่ใช่เพียงศิลปะการแสดง แต่เป็นคลังความรู้ของภูมิปัญญาชาวบ้านที่สะท้อนประวัติศาสตร์ สังคม และค่านิยมของชุมชนโคราช นอกจากนี้ สมาคมเพลงโคราชยังมีบทบาทในการอนุรักษ์อย่างเป็นระบบ โดยเน้นการพัฒนาหมอเพลงให้สามารถเป็น “วิทยากร” เพื่อถ่ายทอดความรู้ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนให้เห็นการยกระดับหมอเพลงจากผู้แสดงสู่ผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ในเชิงวิชาการ ซึ่งถือเป็นการอนุรักษ์ในลักษณะ “เชิงรุก” (proactive preservation) ที่เชื่อมโยงศิลปะกับระบบการศึกษาและชุมชนอย่างยั่งยืน

ในด้านขนบการแสดง หมอเพลงให้ความสำคัญกับลำดับขั้นตอนของการขับร้อง เช่น เพลงเกริ่น เพลงถามข่าว เพลงเกี้ยว และเพลงชมธรรมชาติ ซึ่งสะท้อนความสามารถทางเขวawnปัญญาและความรู้รอบตัวของหมอเพลง ผู้ที่สามารถขับร้องได้ครบถ้วนตามขนบเดิมมักได้รับการยกย่องว่าเป็น “ปราชญ์เพลงโคราช”

ในด้านการปรับตัว หมอเพลงในปัจจุบันมีการจัดตั้งคณะอย่างเป็นระบบ เพื่อรองรับการแข่งขันด้านพื้นที่แสดง โดยเฉพาะบริเวณลานย่าโม ซึ่งมีความต้องการเพื่อสำหรับเก็บนสูง มีการประยุกต์ใช้ดนตรีสมัยใหม่ เช่น คีย์บอร์ด กลองไฟฟ้า และการประสานแนวดนตรีร่วมสมัย รวมถึงการสร้างแนวทาง “โคราชชิง” เพื่อดึงดูดผู้ชมรุ่นใหม่และสร้างรายได้ในเชิงพาณิชย์

สำหรับมุมมองระหว่างรุ่น พบว่าหมอเพลงรุ่นเก่ามุ่งเน้นการธำรงคุณค่าดั้งเดิมของเพลงโคราชในฐานะมรดกวัฒนธรรม ขณะที่หมอเพลงรุ่นใหม่ เช่น นายเดชิต ยุทธกลาง มีทัศนคติที่เปิดกว้างต่อการปรับเปลี่ยน โดยเน้นการสร้างสรรคเพื่อให้เพลงโคราชสามารถอยู่รอดในสื่อร่วมสมัย โดยยังคงรักษาแก่นของภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้

โดยสรุป หมอเพลงโคราชมีบทบาทเป็นทั้งผู้อนุรักษ์ ผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา และผู้ปรับตัวเชิงวัฒนธรรม ในบริบทของสังคมไทยยุคใหม่ สะท้อนให้เห็นกระบวนการต่อรองทางอัตลักษณ์ที่ดำเนินควบคู่กันทั้งการรักษาแก่นดั้งเดิมและการตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย

2.2 นักวิชาการ: นักวิชาการด้านวัฒนธรรมเสนอว่า เพลงโคราชเป็นองค์ประกอบสำคัญของอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สะท้อนรากวัฒนธรรมของชาวโคราช ผ่านภาษา ท่วงทำนอง และการเล่าเรื่อง นักวิชาการเน้นย้ำถึงความสำคัญของการสืบทอดและการประยุกต์ให้เหมาะสมกับยุคสมัย โดยเสนอให้มีการบูรณาการเพลงโคราชในระบบการศึกษา กิจกรรมชุมชน และการเผยแพร่ผ่านสื่อดิจิทัล

2.3 กลุ่มประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา: การสัมภาษณ์ประชาชน 12 คนในช่วงวัยต่าง ๆ กลุ่มตัวอย่างในแต่ละช่วงวัยมีจำนวน 4 คน พบความแตกต่างในการรับรู้ต่อเพลงโคราชดังนี้

- กลุ่มวัยรุ่น (อายุ 14-24 ปี) แม้จะไม่คุ้นเคยกับเพลงโคราชแบบดั้งเดิม แต่รู้จักเพลง “โคราชชิง” ผ่าน Facebook, TikTok และ YouTube และมองว่าเพลงโคราชสามารถเรียนรู้ได้ หากมีการนำเสนอให้ทันสมัยและน่าสนใจมากขึ้น

- กลุ่มวัยทำงาน (อายุ 25-55 ปี) มีทัศนคติในเชิงบวกต่อเพลงโคราช และเห็นว่าควรส่งเสริมผ่านสื่อสมัยใหม่เพื่อให้เข้าถึงง่าย
- กลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ 56 ปีขึ้นไป) มีความผูกพันกับเพลงโคราชในเชิงจิตใจ เห็นว่าเป็นเสียงของบ้านเกิดและสมควรอนุรักษ์ไว้

3. ผลจากการสังเกตการณ์ (Observation)

การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ณ วัดศาลาลอยและลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี พบว่าเพลงโคราชยังคงมีบทบาทในพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การแสดงในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์: การแสดงในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น วัดศาลาลอย สะท้อนการใช้เพลงโคราชในบริบทความเชื่อ โดยมีการขับร้องเพื่อแก้บน

3.2 การแสดงในพื้นที่สาธารณะ: การแสดงในพื้นที่สาธารณะ เช่น ลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี สะท้อนการใช้เพลงโคราชในบริบทความเชื่อผ่านการแก้บน พร้อมแสดงพลังในการดึงดูดผู้ชมทุกวัย ทั้งเด็ก เยาวชน และนักท่องเที่ยว ซึ่งมีการตอบสนองต่อบทเพลงอย่างมีส่วนร่วม เช่น การปรบมือตามจังหวะ

3.3 การผสมผสานดนตรีร่วมสมัย: การแสดงบางรายการยังผสมผสานกับดนตรีสากล เช่น การใช้คีย์บอร์ดและกลองไฟฟ้า ซึ่งแสดงถึงความพยายามในการพัฒนาเพื่อเข้าถึงผู้ชมกลุ่มใหม่ โดยเฉพาะเยาวชนและประชาชนในสังคมเมืองยุคปัจจุบัน โดยได้สังเกตการณ์ผ่าน แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook, YouTube และ TikTok รวมทั้ง การถ่ายทอดสด (live streaming) ในกิจกรรมการประกวดแข่งขันเพลงโคราช ซึ่งปรากฏให้เห็นการมีส่วนร่วมของผู้ชมผ่านการแสดงความคิดเห็น (comment), การแชร์ (share) และการมีปฏิสัมพันธ์เชิงดิจิทัล (digital interaction) ที่ส่งผลให้เพลงโคราชขยายขอบเขตการรับรู้จากพื้นที่ท้องถิ่นไปสู่สาธารณะแบบไร้พรมแดน

จากทั้ง 3 กลุ่ม จะเห็นได้ว่าเพลงโคราชไม่เพียงแต่มีบทบาทด้านศิลปะการแสดงเท่านั้น หากยังสะท้อนรากวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และศรัทธาของชุมชนโคราชได้อย่างลึกซึ้ง โดยมีพลังในการปรับตัวเข้ากับโลกยุคใหม่ในขณะที่ยังคงรักษาแก่นความเป็นท้องถิ่นไว้ได้

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า เพลงโคราชมีบทบาทสำคัญในการธำรงอัตลักษณ์ของชาวโคราชในหลากหลายมิติ ประการแรก เพลงโคราชทำหน้าที่ในการสืบทอดและรักษาองค์ความรู้พื้นถิ่น โดยเฉพาะผ่านการใช้ภาษาถิ่นโคราชและเนื้อหาที่สะท้อนภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น นิทานชาดก คำพังเพย และข้อคิดเชิงศีลธรรม ซึ่งสอดแทรกอยู่ในบทเพลงอย่างแยบยล เพลงโคราชจึงไม่ใช่เพียงการแสดงเพื่อความบันเทิง แต่เป็นคลังความรู้ที่ถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น

ประการที่สอง เพลงโคราชมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับพิธีกรรมและประเพณีของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นงานมงคล เช่น งานแต่งงาน งานบวช หรือแม้แต่งานอวมงคล เช่น งานศพ เพลงโคราชยังคงมีพื้นที่ในการแสดงอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในบริบทของการแก้บนท้าวสุรนารี หรือ “ย่าโม” ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ชาวโคราชให้ความเคารพศรัทธาอย่างสูง การที่เพลงโคราชปรากฏในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับย่าโม

เช่น บริเวณลานอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี หรือวัดศาลาลอย สะท้อนให้เห็นถึงการบูรณาการกันของศิลปะพื้นบ้าน กับจิตวิญญาณของชุมชน

ประการที่สาม การปรับตัวของเพลงโคราชให้เข้ากับสื่อและรูปแบบใหม่ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยให้ เพลงพื้นบ้านนี้ยังคงมีชีวิตชีวาในยุคสมัยใหม่ แม้สังคมจะเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลอย่างรวดเร็ว เพลงโคราช สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบจากการขับร้องแบบดั้งเดิมไปสู่การประยุกต์ร่วมกับดนตรีสมัยใหม่ เช่น “เพลงโคราชซิ่ง” ที่ใช้จังหวะเร้าใจและเครื่องดนตรีไฟฟ้าเพื่อดึงดูดคนรุ่นใหม่ ขณะเดียวกัน การเผยแพร่ผ่าน แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น YouTube, Facebook และ TikTok ช่วยให้เพลงโคราชขยายวงการรับรู้ไปได้ กว้างไกลขึ้น ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ โดยไม่หลุดจากรากฐานเดิม

อีกหนึ่งประเด็นที่น่าสนใจคือ บทบาทของเพลงโคราชในการสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ ท้องถิ่น การแสดงเพลงโคราชในสถานที่ที่มีนัยสำคัญเชิงวัฒนธรรม เช่น ลานย่าโม ไม่เพียงเป็นการสืบสาน ศิลปะการแสดง แต่ยังเป็นการแสดงออกถึงความรักและหวงแหนในรากเหง้าของตน เพลงโคราชจึงกลายเป็น พื้นที่ของการหลอมรวมจิตใจของคนโคราชให้เกิดความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียว เป็นเครื่องมือที่ช่วยปลูกจิตสำนึก ทางวัฒนธรรมในยุคที่อัตลักษณ์ท้องถิ่นกำลังเผชิญความท้าทายจากความเป็นสากล

ยิ่งไปกว่านั้น เพลงโคราชและย่าโมยังมีความเชื่อมโยงกันในเชิงสัญลักษณ์อย่างลึกซึ้ง ย่าโมในฐานะ วีรสตรีของชาวนครราชสีมา เปรียบเสมือนตัวแทนของความกล้าหาญและความเสียสละ ขณะที่เพลงโคราช คือเสียงของชุมชนที่ถ่ายทอดเรื่องราว ความเชื่อ และความผูกพันต่อกันเกิด ทั้งสองสิ่งจึงเป็นเสมือนรากแก้วที่หล่อเลี้ยงจิตวิญญาณของชาวโคราช และทำให้วัฒนธรรมของชุมชนนี้ยังคงยืนหยัดอยู่ได้แม้นานกาลเวลา

กล่าวโดยสรุป การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า เพลงโคราชมีบทบาทอย่างเด่นชัดในการธำรง วัฒนธรรมของชาวโคราชในปัจจุบัน ทั้งในแง่ของการสืบทอดอัตลักษณ์ดั้งเดิม การผนวกเข้ากับพิธีกรรม ท้องถิ่น การปรับตัวเข้าสู่ยุคใหม่ และการเสริมสร้างความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง ความสามารถของ เพลงโคราชในการรักษาแก่นแท้ของอัตลักษณ์พร้อมกับการเปิดรับความเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ คือ เหตุผลสำคัญที่ทำให้เพลงโคราชยังคงมีความหมายในสังคมร่วมสมัย และยังคงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่ทรง พลังในการธำรงและถ่ายทอดวัฒนธรรมของชาวโคราชต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า บทบาทของเพลงโคราชในฐานะเครื่องมือธำรงวัฒนธรรมของชาวโคราชใน ยุคปัจจุบันยังคงมีความสำคัญและชัดเจนอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า “เพลงโคราชมีบทบาทสำคัญในการเป็นสื่อสะท้อนและธำรงวัฒนธรรมโคราช โดยทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการ สะท้อนค่านิยม ประเพณี วิถีชีวิต และรักษาอัตลักษณ์ของชาวโคราชภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์” กล่าวคือ เพลงโคราชไม่เพียงแต่ดำรงอยู่ในฐานะศิลปะการแสดงพื้นบ้านเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในการถ่ายทอดรากเหง้า ทางวัฒนธรรม ภาษา และความเชื่อของคนโคราชในรูปแบบที่เข้ากับยุคสมัย เนื้อหาของเพลงโคราชสะท้อนให้

เห็นถึงวิถีชีวิต คติความเชื่อ และค่านิยมของชาวโคราชได้อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะผ่านภาษาโคราชซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นเฉพาะถิ่น การที่เพลงโคราชยังคงยึดโยงอยู่กับภาษานี้ ทำให้บทเพลงกลายเป็นพื้นที่ของการธำรงอัตลักษณ์ในเชิงวัฒนธรรม โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาร่วมกับแนวคิดของ Stuart Hall ที่เสนอว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมิได้มีลักษณะคงที่ หากแต่เป็นผลลัพธ์ของกระบวนการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ เพลงโคราชจึงกลายเป็นตัวแทนของอัตลักษณ์ที่กำลังเคลื่อนไหวและปรับตัวอยู่ตลอดเวลา เพื่อตอบสนองบริบทใหม่ ๆ ทางสังคม โดยเฉพาะเมื่อโลกาภิวัตน์มีอิทธิพลต่อรูปแบบการดำรงชีวิตของผู้คน การปรับตัวของเพลงโคราชให้เข้ากับยุคสมัย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาไปสู่ “เพลงโคราชชิง” หรือการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลอย่าง YouTube, Facebook และ TikTok ในการเผยแพร่ ล้วนเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าเพลงโคราชมิได้เป็นเพียงเครื่องมือสะท้อนอดีต หากแต่ยังทำหน้าที่ต่อรองกับความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน เช่นเดียวกับแนวคิดของ Robertson ที่กล่าวว่า โลกาภิวัตน์ไม่จำเป็นต้องทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่น หากแต่สามารถกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรมผสมผสานที่ยังคงธำรงแก่นแท้ของอัตลักษณ์เดิมเอาไว้ นอกจากนี้ การใช้เพลงโคราชในพิธีกรรม เช่น การแก้บนต่อท้าวสุรนารี ณ วัดศาลาลอย และลานอนุสาวรีย์ฯ ยังตอกย้ำถึงบทบาทของบทเพลงในฐานะกลไกทางวัฒนธรรมที่หล่อเลี้ยงความเชื่อดั้งเดิม และสื่อสารความศรัทธาระหว่างรุ่นสู่รุ่น ซึ่งไม่เพียงสะท้อนความต่อเนื่องของประเพณีเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่รักษาโครงสร้างทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้สามารถดำรงอยู่ได้แม้ในสังคมร่วมสมัยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า เพลงโคราชมิได้สูญเสียอัตลักษณ์ดั้งเดิม แต่กลับใช้การปรับตัวเป็นแนวทางในการธำรงอัตลักษณ์ให้สอดคล้องกับผู้ฟังรุ่นใหม่เป็นการสร้างพื้นที่ใหม่ที่เชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันได้อย่างลงตัว

ในภาพรวม จึงกล่าวได้ว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมมติฐานอย่างยิ่ง และยังแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของเพลงโคราชในการเป็นเครื่องมือสื่อสารทางวัฒนธรรมที่ไม่เพียงรักษารากเหง้าเท่านั้น แต่ยังสามารถต่อรองปรับเปลี่ยน และดำรงอยู่ได้ในสังคมโลกาภิวัตน์ที่ซับซ้อน โดยไม่สูญเสียจิตวิญญาณของความเป็นโคราชแต่อย่างใด

ผลการวิจัยเรื่อง “บทบาทของเพลงโคราชกับการธำรงวัฒนธรรมของชาวโคราชในปัจจุบัน” มิได้มีคุณค่าเพียงเฉพาะในเชิงความรู้เท่านั้น หากยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางในหลากหลายมิติทั้งด้านวิชาการ ด้านนโยบาย และในระดับชุมชน โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

ในมิติ เชิงวิชาการ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่มีคุณค่าทางวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาศิลปะพื้นบ้าน วัฒนธรรมท้องถิ่น อัตลักษณ์ และกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ งานวิจัยนี้ช่วยเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของศิลปะพื้นบ้านในฐานะเครื่องมือทางสังคมที่ใช้ต่อรองและธำรงคุณค่าทางวัฒนธรรม ซึ่งอาจนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมศึกษา มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และการสื่อสาร รวมถึงเป็นพื้นฐานสำหรับนักวิจัยรุ่นใหม่ในการศึกษาต่อยอดในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

ในมิติ เชิงนโยบาย ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนในการกำหนดนโยบายทางวัฒนธรรมของภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล หรือหน่วยงานด้านวัฒนธรรม เช่น กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม และสถาบันอุดมศึกษาท้องถิ่น ฯลฯ งานวิจัยนี้สามารถช่วยชี้ให้เห็นแนวทางการส่งเสริมศิลปะพื้นบ้านให้เกิดความยั่งยืน ผ่านการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น การจัดเทศกาลเพลงโคราช การสร้างพื้นที่การแสดงอย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนหมอมเพลงรุ่นใหม่ ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างแพลตฟอร์มเผยแพร่ที่เข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้มากยิ่งขึ้น

ในมิติ เชิงชุมชนและการอนุรักษ์วัฒนธรรม งานวิจัยนี้สามารถใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้ในหมู่ประชาชนท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน เกี่ยวกับความสำคัญและคุณค่าของวัฒนธรรมพื้นบ้านอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาอันล้ำค่า การที่งานวิจัยได้นำเสนอภาพของเพลงโคราชในบริบทสมัยใหม่ ทั้งในแง่ของการปรับตัวและความต่อเนื่องทางวัฒนธรรม ช่วยเปิดมุมมองใหม่ให้แก่ชุมชนว่า วัฒนธรรมมิได้หยุดนิ่ง หากสามารถปรับเปลี่ยนได้โดยไม่สูญเสียแก่นสาร การส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ โดยเฉพาะการส่งต่อความรู้ระหว่างรุ่น ผ่านเวทีการเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ เช่น โรงเรียนวัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรือกิจกรรมชุมชน อาจเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการนำผลการศึกษานี้ไปใช้ให้เกิดผลลัพธ์ในทางปฏิบัติ

นอกจากนี้ ยังสามารถนำข้อมูลจากงานวิจัยไปใช้ในการ สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม (Cultural Product Development) อันเป็นการต่อยอดทางเศรษฐกิจวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นการจัดการแสดงการบันทึกเสียง/คลิปเพลงโคราชซึ่งเพื่อจำหน่าย การสร้างสื่อมัลติมีเดียสำหรับเผยแพร่ทางการศึกษา หรือแม้กระทั่งการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

กล่าวโดยสรุป การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์มิได้จำกัดเฉพาะในแวดวงวิชาการเท่านั้น หากยังสามารถต่อยอดสู่การพัฒนาเชิงนโยบาย การสร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชน และการต่อยอดกับสังคมบริโภคในยุคโลกาภิวัตน์อย่างสร้างสรรค์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของเพลงโคราชในบริบทสังคมปัจจุบัน และเพื่อพัฒนาแนวทางในการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการศึกษาสำหรับการวิจัยในอนาคต ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาทัศนคติและการรับรู้ของเยาวชนและผู้ฟังรุ่นใหม่

งานวิจัยในอนาคตควรมุ่งเน้นการศึกษาทัศนคติ ระดับความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมการบริโภควัฒนธรรมของกลุ่มเยาวชนและประชาชนรุ่นใหม่ที่มีต่อเพลงโคราช ทั้งในด้านเนื้อหา รูปแบบ และความรู้สึกเชื่อมโยงทางวัฒนธรรม การวิจัยเชิงสังคมวิทยาในประเด็นดังกล่าวจะช่วยให้สามารถประเมินศักยภาพของ

เพลงโคราชในฐานะสื่อวัฒนธรรมที่มีความร่วมสมัย และสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาเนื้อหาให้ตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านในภูมิภาคอื่น

การวิจัยเปรียบเทียบระหว่างเพลงโคราชกับเพลงพื้นบ้านในภาคอื่นของประเทศไทย หรือกับศิลปะการแสดงพื้นบ้านของประเทศในกลุ่มอาเซียน จะช่วยเปิดมุมมองเชิงเปรียบเทียบที่สามารถชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มการปรับตัวของวัฒนธรรมท้องถิ่นภายใต้อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ การศึกษาในลักษณะนี้จะช่วยให้เข้าใจกลไกการดำรงอัตลักษณ์ในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

3. การศึกษาบทบาทเชิงนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ควรมีการศึกษาวเคราะห์เชิงนโยบาย โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ถึงบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และองค์กรชุมชน ในการสนับสนุน อนุรักษ์ และเผยแพร่เพลงโคราช ตลอดจนการประเมินประสิทธิภาพของนโยบายด้านวัฒนธรรมที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาเชิงโครงสร้างที่จะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนทางวัฒนธรรมในระยะยาว

4. การศึกษาในมิติของเศรษฐกิจวัฒนธรรม (Cultural Economy)

อีกหนึ่งแนวทางการศึกษาที่มีความสำคัญ คือ การวิเคราะห์บทบาทของเพลงโคราชในระบบเศรษฐกิจเชิงวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นมิติของรายได้ที่เกิดขึ้นจากการแสดง ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของหมอลำ หรือความเป็นไปได้ในการพัฒนาสินค้าทางวัฒนธรรม (Cultural Product) การศึกษานี้จะช่วยประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ และเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการออกแบบนโยบายที่สมดุลระหว่างการธำรงคุณค่าทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพงศ์ จิตนิรัตน์. (2548). อัตลักษณ์ชุมชนภาคใต้: บทสำรวจเบื้องต้นจากเอกสาร. *วารสารปาริชาติ*, 18(1), 101–118. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/article/view/69998/56858>
- ตรัยรัตน์ ปลื้มปิตชัยกุล. (2566). พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัล การรับรู้สื่อดิจิทัลที่ส่งผลต่อการรับรู้อิทธิพลของสื่อดิจิทัล ของประชาชนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารมหาวิทยาลัยเนชั่น*, 13(2), 269–283. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/neuarj/article/view/265376/180024>
- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. (2550). ความอิทธิพลอิทธิพลของมโนทัศน์ชาติพันธุ์. *วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 19(2), 61–100. <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:137508>
- ศาลากลางจังหวัดนครราชสีมา. (2567). *ภาษาถิ่นโคราช*. จังหวัดนครราชสีมา. <https://www2.nakhonrat.chasima.go.th/stuff/detail/41>

- สถาบันศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. (2541). ของดีโคราช เล่มที่ 1 สาขามนุษยศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). เฟื่องฟ้าพรินต์ติ้ง จำกัด.
- สมเกียรติ ตั้งนโม. (2550, 22 เมษายน). *Stuart Hall และวัฒนธรรมศึกษา: ถอดรหัสการกดทับทางวัฒนธรรม*. Cultural Studies Midnight University. <https://midnightuniv.tumrai.com/midnight2544/0009999704.html>
- สเตเกอร์, มันทพร. (2562). *Globalization: A Very Short Introduction* [โลกาภิวัตน์: ความรู้ฉบับพกพา, ฉบับปรับปรุงเนื้อหาใหม่]. บุ๊คสเคป.
- วันวิสาข์ โปทอง. (2563, 15 กรกฎาคม). เพลงโคราช: เพลงพื้นบ้านท่วงทำนองสุดเรียบง่าย สู่การเป็น “โคราชซิ่ง” ที่ปรับเปลี่ยนแนวคิดตามกระแสโลก. Kindconnect. <https://kindconnect.com/kindcult/เพลงโคราช-เพลงพื้นบ้านท/>
- Giddens, Anthony. (2013). *The Consequences of Modernity*. John Wiley & Sons.